

VAN-E POLITIKAI NYERESÉGE A VÁLASZTÁSI REFORMOKNAK?

Egy összehasonlító európai vizsgálat eredményei 1960–2011 között¹

Patkós Veronika

(Társadalomtudományi Kutatóközpont)

Stump Árpád

*A tanulmány beérkezett: 2023. július 5., opponálás: 2023. július 10. – 2023. augusztus 15.,
véglegesítés: 2023. szeptember 6.*

ÖSSZEFOGLALÁS

A választási reformok a hivatalban lévő politikusok számára egyedülálló lehetőséget kínálnak, hogy saját előnyükre formálják a politikai játékszabályokat. A téma fontosságát tekintve viszont meglepően kevés tanulmány foglalkozik a választási szabályok manipulációjának hatásával. Jelen tanulmány e hiány betöltésére vállalkozva azt vizsgálja, hogy az európai választási reformok a hivatalban lévő pártok rövid távú érdekeit szolgálták-e. A tanulmány 30 európai ország adatait elemzi az 1960 és 2011 között végrehajtott összes releváns választási reformról. Meglepő módon az eredmények nem támasztják alá azt a feltevést, hogy a hivatalban lévő pártoknak általában előnyére szolgált volna a reformok végrehajtása. Sőt, az elemzés nem talál lényeges különbségeket a nagyobb és a kisebb reformok között, és sem a demokráciák kora, sem pedig a reform időzítése nincs jelentős hatással a reformot végrehajtók későbbi választási nyereségére. A tanulmány a megállapított negatív hatás lehetséges magyarázatait áttekintve arra a következtetésre jut, hogy ennek két legvalószínűbb oka, hogy a reformok hatásai kiszámíthatatlanok, illetve, hogy a reformot bevezető pártoknak más céljai is vannak a rövidtávú haszonmaximalizáláson kívül.

Kulcsszavak: választási reform ■ választási nyereség
■ összehasonlító ■ kvantitatív ■ Európa

“If there is a single message from this special issue, it is that electoral systems are rarely designed, they are born kicking and screaming into the world out of a messy, incremental compromise between contending factions battling for survival, determined by power politics. We lack a theoretical framework to understand how political systems reform basic constitutional principles.”

(Norris, 1995: 4.)

A választási reformokat mindig komoly érdekkonfliktus jellemzi. A választási rendszer bármilyen átalakítása ugyanis elkerülhetetlenül javítja egyes szereplők esélyeit a következő választáson, míg másokét rontja. Ugyanakkor a választási szabályokra az azok által szabályozottan versengő politikai szereplők egy részének jóval nagyobb hatása van, mint másoknak. Az érdekkonfliktusnak ez a sajátos formája mindig is jelentős érdeklődést váltott ki mind a politológusok, mind a közvélemény részéről. Az érdeklődés mértékéhez képest kevés szisztematikus kvantitatív tanulmány foglalkozik azonban azzal, hogy a hivatalban lévők *ténylegesen szert tettek-e politikai nyereségre a választási szabályok módosítását követően.*

A vonatkozó kutatások többsége egyetlen reformesetet elemez, áttekintést nyújtva a reformfolyamat kontextusáról, a reformot megelőző tárgyalásokról és azok eredményéről – például Shugart–Wattenberg (2001) és Colomer (2016) számos választási reformról kínálnak áttekintéseket. Más tanulmányok a tranzíciós időszakokra összpontosítanak, amelyeket rendkívüli mértékű bizonytalanság jellemez – ezek sokkal inkább a „tudatlanság fátyla” alatt hozott döntések, mint az önérdekkövető tervezés példái. E tanulmányok közé tartoznak a második világháború utáni nyugat-európai és a berlini fal leomlása utáni kelet-európai esetek elemzése (Andrews–Jackman, 2005; Birch és szerzőtársai, 2002; Kaminski, 2002; Sgouraki Kinsey–Shvetsova, 2008). Ezek az elemzések arra a következtetésre jutottak, hogy a vizsgált helyzetek politikai szereplői, még ha egyértelműen ambicionálták is azt, többnyire nem tudtak olyan választási törvényt alkotni, amely a jövőbeli érdekeiket szolgálta volna. E szerzők arra jutottak, hogy a legelső demokratikus választási törvény kialakulását minden országban rendkívüli mértékű bizonytalanság és információhiány jellemzi, ezért ezekben a helyzetekben a politikai szereplők nem láthatták előre, hogy milyen típusú választási rendszer szolgálhatná a jövőbeni érdekeiket.

Más tanulmányok nagyon specifikus intézményi változásokat helyeznek az elemzésük fókuszába, például hogyan hat a fragmentáció és a volatilitás a választási rendszertípusokkal kapcsolatos politikusi preferenciákra, vagy milyen módon növelik a belépési korlátot a már intézményesen jelenlévő pártok az új pártok megjelenésekor (Bawn, 1993; Colomer, 2005; Núñez–Simón–Pilet, 2017; Pilet–Bol 2011; Remmer, 2008; Sebők–Horváth–Balázs, 2019; Shugart, 1992).

Míg a szakirodalom általános feltételezése a választási reformhelyzetek kapcsán az, hogy a hivatalban lévők olyan választási szabályokat próbálnak alkotni, amelyek előnyösek számukra (Bawn, 1993; Bedock, 2014; Benoit, 2004; Norris, 2004; Núñez–Jacobs, 2016; Pilet–Bol, 2011; Quintal, 1970; Remmer, 2008; Riker, 1986), legjobb tudomásunk szerint a kérdés legegyszerűbb aspektusáról – nevezetesen arról, hogy a reformok valóban a reformáló politikai oldalnak kedveznek-e – szinte teljesen hiányoznak a demokratikus berendez-

kedések nagy mintájára vonatkozó kvantitatív munkák. E hiányosság pótlására, jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy az európai választási reformok a reform idején hivatalban lévő pártok rövid távú érdekeit szolgálták-e. Feltételezzük, hogy a választási törvények módosításai valóban a hivatalban lévő pártoknak kedveztek. Rövid távú érdekek a reformot követő választásokon való eredményesebb szereplést értjük. Az eredményesség mérésére általunk használt kulcsfogalom a mandátum- és szavazatarányok közötti különbség, amelyet aránytalanságnak nevezünk. Alternatív függő változóink a reformot követő választásokon szerzett mandátumok aránya, illetve a reformot követő választások utáni kormányzati pozíció.

A tanulmány meglepő eredménye, hogy empirikusan nem bizonyítható az a sokat hangoztatott hipotézis, hogy a választási reformok a reformáló félnek kedveznek. Modelljeinkben a választási reform bevezetése következetesen negatívan hatott a hivatalban lévők választási eredményeire (mandátumarány és szavazatarány különbsége, mandátumarány és hatalmon maradás valószínűsége), ráadásul számos modellünkben ez a hatás szignifikáns. Az utolsó részben az eredmények lehetséges magyarázatait tárgyaljuk. Amellett érvelünk, hogy e negatív hatás két legvalószínűbb magyarázata az lehet, hogy a reformerek a közvetlen politikai önérdéken kívül más célokat is követnek, valamint hogy a fennálló információhiány miatt a reformok jövőbeli hatásai nagyon gyenge hatásfokkal jelezhetőek előre. A számos modell esetében megfigyelt szignifikáns negatív összefüggés a reform bevezetése és a későbbi politikai eredményesség között viszont – különösen azon modellekben, amelyek független változóként a jövőbeni kormányzati pozíciót használják – továbbra is megválaszolendő kérdés marad a jövőbeli kutatások számára.

ELMÉLETI MEGFONTOLÁSOK

A választási rendszereknek a képviseleti demokrácia működésében betöltött szerepét aligha lehet túlértékelni. Ahogy Lijphart megjegyezte, „a választási rendszer megválasztása az egyik legfontosabb – ha nem a legfontosabb döntés – a demokráciák előtt álló alkotmányos döntések közül” (1994: 207.), így a politikatudósok számára is kiemelten jelentősek azok a pillanatok, amikor a választási törvények megváltoznak. Mivel egyetlen választási rendszer sem semleges módon alakítja át a népakaratot mandátumokká, végsősoron mind előnyben részesít bizonyos politikai szereplőket másokkal szemben. Ezért a választási reformok lehetőséget kínálnak a hivatalban lévőknek arra, hogy a szabályokat a későbbi választások várható kimeneteléhez igazítva, saját előnyeikre változtassák. Ahogy Birch leírja, „[a]z ilyen típusú érdekellentétet kétségtelenül soha nem tartanak elfogadhatónak a közszolgálatban, de még sok magánszektorbeli szervezetben

sem, a modern politikai rendszerekben azonban a demokratikus folyamat rutin-szerű részeként fogadjuk el” (Birch, 2011: 86.).

A racionális választás elméleti keretét alapul véve, egy reformfolyamat a következő módon vázolható. Egy reformhoz egyrészt *politikai érdek*, másrészt *politikai hatalom* szükséges, a reformok pedig költségesek. Quintal (1970) összefoglalása alapján legalább négyféle jelentős költséggel számolhatunk egy reform kapcsán. Egyrészt, magának a döntéshozatalnak rengeteg költsége van, másrészt az új rendszer hatásának előrejelzéséhez szükséges költségek is jelentősek. Harmadrészt, a választók informálása, meggyőzése is költségként merül fel, mivel a túlságosan részrehajlónak érzékelt választási szabályok miatt a választók elfordulhatnak a reformerektől. Végül felmerül a kölcsönösség költsége, ami alatt azt értjük, hogy a reformok precedenst teremtenek a jövőbeli reformerek számára. A reform haszna a legegyszerűbben úgy írható le, mint a reformerek által a reform következtében megszerzett mandátumbónusz a törvényhozásban – azaz, adott szavazatmennyiség esetén mennyivel növekszik a megszerzett mandátumaik aránya, vagyis mennyivel tudnak „olcsóbban” megszerezni egy mandátumot a korábbiakhoz képest. A fenti költségeket figyelembe véve a politikai szereplők mérlegelik, hogy a reform véghezvihető-e és megéri-e a költségeit és kockázatait a várható eredmény, és ennek alapján döntenek a választási rendszer reformjáról (Benoit, 2004).

Mindezek alapján a szakirodalomban uralkodó (racionális) elvárás az, hogy a választási reformok a hivatalban lévő pártoknak kedveznek, amikor egy választási törvény jelentős változáson megy keresztül (Bawn, 1993; Bedock, 2014; Benoit, 2004; Núñez–Jacobs, 2016; Pilet–Bol, 2011; Quintal, 1970; Remmer, 2008). Ahogy Birch megjegyzi, „a választási rendszereknek a törvényhozás által történő megreformálása alapvető érdekellentétben alapul, mivel a tisztség jelenlegi birtokosainak kell meghatározni, hogy milyen kiválasztási módszerrel töltik be azt a jövőben (2011: 86.)”. Feltételezve, hogy a politikai pártok hatalommaximalizálók, ez az alapvető érdekellentét azt jelenti, hogy a hivatalban lévő képviselők a választási törvényben a számukra kedvező változásokat támogatják és/vagy megakadályozzák a számukra hátrányos törvénymódosításokat. Ezért valahányszor választási reformra kerül sor, észszerűen elvárhatjuk, hogy az a hivatalban lévőknek kedvezzen.²

A korábbi empirikus eredményeket áttekintve, számos olyan tanulmányt találunk, amelyek alátámasztják a fenti, az intézményi választásokra vonatkozó racionális választási hipotézist. Shugart (1992) a választási reformok iránya és a pártok effektív száma (ENP) közötti kapcsolatot elemzi a nyugat-európai választási reformok esetében. Rámutat arra, hogy az ENP növekvő tendenciát mutat, amikor a választási rendszereket arányosabbá reformálják, míg csökkenő tendenciát mutat, amikor a választási rendszereket kevésbé arányossá reformálják. Colomer (2005) megállapításai világviszony-

latban hasonlóak: a pártok számának növekedése megelőzi az arányos képviseletet, és a magas ENP a többségi rendszerektől a vegyes vagy arányos rendszerekhez vezet.

Sebők (2014) a magyar választási rendszer esetén mutatja meg, hogy az inkumbens 2010 és 2014 között a számára megfelelő módon módosította a belépési korlátokat és rendezte át ezzel a pártpiaci szerkezetet. A közelmúltbeli közép-európai választási reformokat elemezve Sebők és szerzőtársai (2019) szintén alátámasztották azt a hipotézist, hogy a hivatalban lévők a választási piac belépési korlátjait a saját előnyükre manipulálják. Remmer (2008) dél-amerikai választási reformokat vizsgálva azt találta, hogy a csökkenő támogatottsággal szembesülő hivatalban lévők hajlamosak növelni a választási rendszerek arányosságát, a nagyobb támogatottsággal rendelkező hivatalban lévők pedig kevésbé arányos rendszereket alkalmaznak pozíciójuk megerősítése érdekében. Bawn (1993) a nyugat-németországi választási rendszer változásait elemezve arra a következtetésre jut, hogy ezek nagyon jól leírhatók a versengő pártok racionális alkufolyamatának termékeként, vagyis „az intézményi döntések politikai döntések” (1993: 986.). Bol és Pilet (2011) kimutatja, hogy a pártok várható mandátumgyarapodása pozitív hatással van a választási reform támogatására, ez azonban csak azokra a pártokra igaz, amelyek a reformfolyamatot megelőző 25 évben több mint 40 százalékban ellenzékben voltak. Ezek az eredmények összhangban vannak a racionális választási keretrendszerrel és alátámasztják azt a feltevést, hogy a politikai szereplők akkor reformálják meg a választási rendszert, amikor van hozzá kellő hatalmuk, és amikor a reform számukra előnyösnek tűnik.

Ezeket az eredményeket árnyalja néhány friss eredmény, amelyek az itt használttal átfedő, de attól egyben jelentősen el is térő mintán, szintén kvantitatív módszerrel születtek (Rajnai, 2022) és nem találták nyomát a választási szabályok sikeres manipulációjának. Újonnan bevezetett izraeli, olasz, brit, japán, orosz és új-zélandi választási rendszerek tanulmányozása alapján Norris (1995) szintén arra a következtetésre jut, hogy a választási reformok – a reformerek politikai érdekeinek szempontjából – gyakran sikertelenek. Norris (1995) szerint ennek fő oka az lehet, hogy a választási rendszerek gyakran kompromisszumos megoldásként születnek meg a különböző érdekcsoportok között, így az új rendszer nem lesz egyértelműen kedvezőbb egyik vagy másik politikai szereplőnek sem.

Idáig elsősorban az önérdék szerepével foglalkoztunk, ami kulcsfontosságú tényező, de természetesen nem az egyetlen összetevő, amely befolyásolhatja az intézményi változásokat. Donovan (1995) az 1993-as olasz választási reform kapcsán megállapítja, hogy a megszületett választási rendszer nem racionális intézményi manipuláció eredménye volt. Erkölcsi megfontolások és értékelköteleződések, a koalíciós partnerek eltérő érdekei, a közvélemény nyo-

mása, vagy a pártideológia szintén számottevő befolyásoló tényezők lehetnek (Bowler–Donovan, 2013; Lijphart, 1994; Renwick, 2010). Az értékek szerepét alátámasztva Katz (2005) és Bol (2016) kimutatja, hogy egyes választási reformokat valóban értékorientált politikusok hajtottak végre, akik a demokrácia erősítése céljából vezették be ezeket. Egy másik igen fontos tényező az információhiány és a reformok hatásának pontatlan előrejelezhetősége. Még ha a pártok a legjobb tudásuk szerint igyekeznek is követni saját érdekeiket, nem vehető biztosra, hogy reformfolyamatuk valóban „nyereséges” lesz, mivel a választási reformok következményei gyakran bizonytalanok és kiszámíthatatlanok. Ezzel összhangban egyes szerzők rámutatnak arra, hogy az információhiány és bizonytalanság miatt a reformok, még ha a hivatalban lévők érdekeinek szolgálatára tervezték is őket, végül gyakran nem előnyösek számukra (Kaminski, 2002). Hasonló következtetésekre jutottak azok a szerzők is, akik rendszerváltásokat követően végrehajtott választási reformokat vizsgáltak (Andrews–Jackman, 2005; Birch és szerzőtársai 2002; Sgouraki Kinsey–Shvetsova, 2008). Bár, hozzá kell tennünk, ők többségében azt feltételezték, hogy míg az általuk elemzett átmeneti időszakokban a szélsőséges bizonytalanság megakadályozhatta a választási szabályok tervezőit abban, hogy számukra valóban kedvező hatású kereteket alkossanak, addig a mérsékelt szintű bizonytalansággal jellemezhető időszakokban a politikai szereplők várhatóan sikeresebbek az érdekeket szolgáló szabályrendszer kialakításában.

Az a várakozásunk, hogy a választási reformok a hivatalban lévőknek kedveznek, két alapfeltevésen alapult. Az első az, hogy a hivatalban lévő politikai pártok hatalmuk jövőbeli maximalizálására törekednek, a második pedig az, hogy képesek hatékonyan követni saját érdekeiket. Bár mindkét alapfeltevés plauzibilis, ezek nem feltétlenül teljesülnek és néhány esetben biztosan nem érvényesek (lásd még Katz, 2005: 63. arról, hogy miért változtatják meg egyáltalán a szabályokat az inkumbensek).

Az első kivétel a technokrata vagy ügyvivő kormányok esete, amelyek általában nem törekszenek jövőbeli hatalmuk maximalizálására, bár néha intézményi reformokat hajtanak végre. Elemzésünkben ezen hatás kiszűrése céljából nem szerepelnek párton kívüli kormányok által végrehajtott reformok, ami azt jelenti, hogy a technokrata vagy ügyvivő kormányok eredményei nem fogják befolyásolni az eredményeket.

Másodszor, vannak olyan pillanatok, amikor a pártok esetleg nem akarják maximalizálni a mandátumarányukat. Súlyos válság esetén például a hivatalban lévő pártok nem biztos, hogy egy újabb választási ciklusban is hatalmon akarnak maradni. Válság idején azonban a választók valószínűleg automatikusan büntetik a hivatalban lévőket (Lewis–Beck–Stegmaier, 2000), és a pártok rengeteg más módszert választhatnak a kampány során a választások elvesztésére, anélkül, hogy feláldoznák a jövőbeli esélyeiket. Ez azt jelenti, hogy

az a tény, hogy a pártok nem szándékoznak minden egyes időpillanatban maximalizálni a mandátumarányukat, nem magyarázza meg, hogy miért kellene jelentős többletköltséget vállalva olyan intézményi változások véghezvitelére vállalkozniuk, amelyekkel veszélyeztethetik a jövőbeli esélyeiket is.

Harmadszor, a hivatalban lévő pártok nem biztos, hogy tényleges kontrollal bírnak a parlamenti többség fölött vagy a mandátumok olyan aránya fölött, amely szükséges ahhoz, hogy a rendszert az igényeikhez igazítsák. Ezekben a speciális esetekben azonban – amikor a kormánykoalíciónak külső támogatásra van szükségük vagy a koalíciós tagok nem tudnak megegyezni, illetve amikor a pártfegyelem alacsony –, egyszerűen nem számíthatunk reformokra.

Negyedszer, egyes esetekben a kormányok azért változtatják meg a választási törvényt, hogy megfeleljenek a bírósági felülvizsgálatok vagy népszavazások követelményeinek. Renwick (2010) európai választási reformokról szóló elemzése azt mutatja, hogy bár léteznek ilyen esetek, a kormányzó többség által kezdeményezett reformokhoz képest ritkán fordulnak elő, inkább kivételnek tekinthetők, nem várhatjuk azt, hogy ezek hatása majd lényegesen határozza meg az eredményeinket.

Tehát, bár a szakirodalom más szempontokat is említ a választási reformokat potenciálisan befolyásoló tényezők között, a domináns nézet szerint főként önérdemből történnek reformok. Következésképpen, azt várhatjuk, hogy a választási reformok előnyösek lesznek a reformerek számára. Bár nincs olyan empirikus bizonyíték, ami alátámasztaná, hogy a reformok valóban a mindenkori hivatalban lévőknek kedveznének, a hivatalban lévők számára nem előnyös reformokat az irodalom általában kivételnek vagy különleges esetnek tekinti, olyan esetnek, ami egyedi magyarázatot érdemel. A fenti hiányosság pótlására ez a tanulmány azt a feltételezést kívánja kvantitatív eszközökkel megválaszolni, hogy:

H1: Az utóbbi évtizedekben bevezetett európai választási reformok a hivatalban lévő pártok – választási eredményességben kifejezett – rövid távú érdekeit szolgálták.

Bár azt gondoljuk, hogy általánosan racionális várakozás azt feltételezni, hogy a választási reformok kedveznek a reform véghezvitele során megkerülhetetlen kormányzati pozícióban lévő pártoknak, néhány körülmény befolyásolhatja a politikai nyereség mértékével kapcsolatos várakozásainkat, így fő kutatási kérdésünket további három alkérdéssel/alhipotézissel egészítjük ki, amelyek mindegyike azt próbálja pontosítani, hogy mely esetekben várható inkább, illetve kevésbé, hogy a pártok önérdemkövetően, a későbbi minél jobb választási eredmény elérése érdekében igyekezzenek megszerkeszteni a választási szabályokat. Ezek röviden: a változtatások hordereje, a reform és az új szabályok bevezetése között eltelt idő, illetve a demokrácia érettsége.

Elsőként tehát, a választási reformok nagyon különbözőek a változtatások hordereje szempontjából. A kisebb módosításoktól a korábban alkalmazott eljárást teljesen megváltoztató, komplex reformokig terjed a skála. Mivel a jelentősebb módosítások a korábbi eredményekhez képest nagyobb volatilitást idézhetnek elő, nagyobb előnyökkel járhatnak a reformerek számára, mint a kisebbek. Ugyanakkor azzal is érvelhetünk, hogy a nagyobb reformok sokkal nagyobb bizonytalansággal járnak, ezért általános hatásuk sokkal kevésbé kiszámítható, mint a kisebb reformoké. Ráadásul, míg a kisebb módosítások viszonylag gyakoriak, a nagyobbak ritkák (Jacobs–Leyenaar, 2011; Katz, 2005; Norris, 1995), ami hozzájárul az általuk kiváltott hatás kiszámíthatatlanságához. Ez utóbbi érvelést figyelembe véve tehát épp azt várnánk, hogy a kisebb reformok előnyösebbek a hivatalban lévők számára, mint a nagyobbak. Az összes reformtípus összevonása, anélkül, hogy különbséget tennénk az általuk okozott változások volumene között, esetleg elfedheti a nagyobb és kisebb reformok hatásai közötti szisztematikus különbségeket. Ezért a választási reformok általános hatásának vizsgálata mellett (amelynek során minden, nem tisztán technikai jellegű választási módosítást vizsgálunk) arra a kérdésre is választ keresünk, hogy

K1: A nagyobb választási reformok a reformáló pártok számára előnyösebbek-e vagy kevésbé előnyösek, mint a kisebbek?

Másrészt, szintén szerepe lehet a választási nyereség mértékében a változtatások időpontja és a következő választások között eltelt időnek – praktikusán, minél távolabb esik a változtatás időpontjától az az időpont, amikor az adott módosítást először alkalmazzák, annál nehezebben becsülhető előre a hatása.

H2: Azok a reformok, amelyek időben közelebb esnek az alkalmazásuk legkorábbi időpontjához, inkább szolgálják a reformáló pártok – választási eredményességben kifejezett – érdekeit, mint azok, amelyek esetében több idő telik el a törvény elfogadása és alkalmazása között.

Végül, mivel több szakmai fórumon is találkoztunk azzal a vélekedéssel, hogy az érettebb demokráciákban kevésbé várható a választási rendszer önérdék-követő manipulálása a pártok részéről, mint a fiatalabbakban, ezt a szempontot is vizsgáltuk elemzésünkben.

H3: A fiatalabb demokráciákban történő reformok inkább szolgálják a reformáló pártok – választási eredményességben kifejezett – érdekeit, mint a hosszabb demokratikus múltú országok választási reformjai.

ADATOK ÉS ELEMZÉSI MÓDSZER

Az elemzéshez az *Electoral System Changes in Europe* (ESCE, Pilet és szerzőtársai, 2016) választási reformokra vonatkozó adatait használtuk, ezeket egészítettük ki a *Comparative Political Data Set* (CPDS, Armingeon és szerzőtársai, 2018) adataival. A reformok időszakában kormányon lévő pártok azonosítására a CPDS-adatbázis egy kiegészítő adatsorát használtuk fel (Armingeon, Engler és szerzőtársaik, 2018). Emellett a *Polity IV* projekt (Center for Systemic Peace, 2014) adataiból vettük az egyes országok demokratizálódásának időpontjairól szóló változóinkat.

Az így képzett adatbázis 1960 és 2014 között az összes releváns európai választási reformra kiterjed. Azonosítható belőle, hogy egy-egy választásrendszer-módosítás mely pártok kormányzati szerepvállalása idején történt. Az elemzésből kizártuk a szavazataránnyal nem rendelkező pártokat és azokat a reformeseteket, amelyeket az adott országban az első demokratikus választások előtt hajtottak végre. Megfigyelési egységünk párt/választás alapú, (Például MSZP1994 vagy Fidesz2010). Összesen 2990 darab párt/választási évmegfigyelésünk van, ez 30 országot és 319 választást ölel fel. E 319 választást megelőzően 84 esetben módosították a választási rendszert. Ebből látható, hogy a választási rendszereket viszonylag gyakran alakították át a vizsgált időszakban, körülbelül minden negyedik választás szabályrendszere eltér valamiben a korábban használtétól. Az *1. függelék* tartalmazza az elemzésbe bevont reformok listáját.

Természetesen e változtatások eltérő horderejűek. A legjelentősebb változtatások például a választási rendszer alaptípusát (arányos, többségi vagy vegyes típusú) érintik, ez a mi mintánkban hat reformot jelent, amint azt az *1. táblázat* mutatja. Az átlagos körzeti magnitúdó, amelyet a választási rendszer szintjeinek mandátumokkal súlyozott körzeti magnitúdójaként számítunk ki, 45 esetben nem változott. A választási rendszer átlagos körzeti magnitúdója 16 esetben nőtt (arányosabbá vált), 23 esetben pedig csökkent (aránytalanabbá vált). A reformok átlagos körzeti magnitúdót érintő változtatásait a *2. táblázat* foglalja össze.

1. táblázat. A választási rendszer típusának változásai

Ország, a kormány hivatalbalépésének éve	Reform előtti típus	Reform utáni típus
Bulgária, 1991	vegyes	arányos
Franciaország, 1985	többségi	arányos
Franciaország, 1986	arányos	többségi
Olaszország, 1993	arányos	vegyes
Olaszország, 2005	mixed	megerősített arányos
Románia, 2008	arányos	vegyes

2. táblázat. Az átlagos körzeti magnitúdó változása a reformok után

	Reformok száma
A körzeti magnitúdó nem változott	45
A körzeti magnitúdó nőtt (arányosabb lett a választási rendszer)	16
A körzeti magnitúdó csökkent (aránytalanabb lett a választási rendszer)	23

Megjegyzés: az átlagos körzeti magnitúdó a súlyozott átlaga minden egyes választási szint körzeti magnitúdójának, ahol a súlyok az adott választási szinten megszerezhető mandátumok arányát jelzik. Az ESCE-adatbázisban rendelkezésre áll minden országra minden évben, hogy hány mandátum szerezhető meg összesen, hány választási szint van, ezeknek mekkora a körzeti magnitúdója, és hány mandátum szerezhető meg ezen a szinten.

Függő változók

Annak becslésére, hogy egy választási rendszer milyen mértékben kedvez egy pártnak, az empirikus tanulmányok nagy része a választási eredmények arányosságtól való eltérését használja. Mások a manipuláció bizonyos konkrét formáit vizsgálják, ilyenek például a *gerrymandering* (amikor a választókerületek határait úgy húzzák meg, hogy összességében aránytalan eredményeket produkáljanak) vagy a *malapportionment* (azaz „rossz arányosítás”, amikor a választókerületek szavazóinak száma erősen eltér egymástól és ezáltal egy bizonyos politikai oldalnak kedvez). Összehasonlító kutatási célunk miatt ez utóbbiak kevésbé lennének célravezetőek, így az első megközelítést követjük, amit úgy fogalmazunk meg, hogy az a mandátumarány és a szavazatarány közötti *aránytalanság változása* (ΔD). A szokásos racionális választási megközelítést követve feltételezzük, hogy a pártok a mandátumaik maximalizálására törekszenek (Benoit, 2004; Colomer, 2005; Quintal, 1970; Rahat, 2011).

Az aránytalanság változása (ΔD)

Az i -edik párt esetében a t -edik választáson az *aránytalanságot* ($D(i, t)$) úgy határozzuk meg, hogy a mandátumok arányából ($S(i, t)$) kivonjuk a szavazatok arányát ($V(i, t)$), mindkettőt százalékban kifejezve:

$$D(i, t) = S(i, t) - V(i, t)$$

Ha ez az érték pozitív, az azt jelenti, hogy egy párt több helyet kap a törvényhozásban, mint amennyi a szavazataránya alapján arányosan megilletné, az ilyen pártoknak nagyobb a mandátumarányuk, mint a szavazatarányuk. Ha negatív, az pedig azt jelzi, hogy a valós szavazói támogatottságánál kisebb a párt parlamenti képviselője. Az *aránytalanság* tehát azt mutatja meg, hogy a

választási rendszer milyen mértékben kedvez egy pártnak, mert minél nagyobb (kisebb) az aránytalanság, annál kevesebb (több) szavazatra van szüksége a pártnak ahhoz, hogy bizonyos számú mandátumot szerezzon. Ha a választási rendszer tökéletesen arányos, akkor $D(i, t) = 0$: minden párt a szavazatarányának megfelelő mandátumhányadot kap. A reform hatását az *aránytalanság változásával* (ΔD), azaz a reform utáni és a reform előtti aránytalanság különbségével mérjük, az i pártra vonatkozó aránytalansági (ΔD) változóval a t választást követően:

$$\Delta D(i, t) = D(i, t + 1) - D(i, t)$$

Ez a változó azt mutatja, hogy a választási rendszer milyen mértékben vált kedvezőbbé a korábbi választási rendszerhez képest. Ha pozitív, akkor a következő választási rendszer kedvezőbb a párt számára, mint az előző választási rendszer.

Két fő okból választottuk ezt a mérőszámot. Először is, azonos választói preferenciák mellett a mandátumarány-maximalizálás, mint cél megegyezik az aránytalanság maximalizálásával. Így az aránytalanság természetes alternatívája a mandátumaránynak, míg az aránytalanság önmagában jobban értelmezhető, mint a mandátumarány. A magasabb mandátumarány önmagában nem feltétlenül jelzi a kedvezőbb választási rendszert, de a magasabb aránytalanság igen. Másodsor, a ΔD használata mind a választói preferenciákban, mind a választási rendszer szabályaiban bekövetkezett változásokat megragadja. Ha kontrollálunk a választói preferenciák változására (a párt $t + 1$ -ben mért szavazatarányával), akkor az aránytalanság megmutatja, hogy mennyire kedvezőek az új szabályok.

Ezen kívül két egyszerűbb alternatív független változót is használunk: a mandátumarányok két választás közötti különbségét, illetve a kormányzati pozíció megőrzését.

A mandátumarányok különbsége a t és a $t + 1$ választás között

Az egyik alternatív független változó tehát, amelyet használunk, a hivatalban lévő pártok t és $t + 1$ választásokon elért mandátumarányainak különbsége.

$$\Delta S(i, t) = S(i, t + 1) - S(i, t)$$

A választási siker ilyen módon történő operacionalizálása mögött az a logika húzódik meg, hogy a választási reform célja a lehető legmagasabb mandátumarány lehet. Elméletileg a pártok magasabb mandátumarányokkal rendelkezhetnek anélkül, hogy nagyobb aránytalansággal rendelkeznének. Ezért ezt a lehetőséget is figyelembe vesszük.

A kormányzati pozíció megőrzése (kormányzati/ellenzéki státusz $t + 1$ -ben)

Lehet azzal érvelni, hogy a pártok célja nem az aránytalanság vagy a mandátumok maximalizálása, hanem az, hogy kormányon maradjanak. Figyelembe véve a mandátummaximalizálás és a hivatalban maradás céljai közötti különbségeket, a reformok hatását egy kétértékű függő változóra is teszteltük: az adott párt kormányzati pozícióba kerülte-a reformot követő választások után (értékei: 1: igen, 0: nem).

Független és kontrollváltozók

A reformok bekövetkezésekor betöltött kormányzati szerep

Hipotézisünk az, hogy a választási rendszer reformja a hivatalban lévőknek kedvez és azt várjuk, hogy a reformok pozitív hatással vannak a reformer aránytalanság-változására. E hipotézis teszteléséhez azt vizsgáljuk, hogy i párt megreformálta-e a választási rendszert t választás után (és a $t + 1$ választás előtt). Ezt két dummy változó interakciójával mérjük: (1) hogy az i párt kormánypárt volt-e t választás után, és (2) hogy a t és $t + 1$ választások között elfogadtak-e választási rendszert módosító törvényt. Mindkét változó önállóan, kontrollként is szerepel a regresszióinkban.

Szavazati arány $t + 1$ -ben

A választási preferenciák változásainak kontrollálására néhány specifikációban a pártok $t + 1$ -es népszerűségét használjuk a szavazatarányokban mérve. Az összes változó leíró statisztikáit a 3. táblázat foglalja össze.

A reformok hordereje: jelentősebb és kisebb módosítások

A minta kategorizálásához elsősorban Lijphart (1994) korszakalkotó munkáját használtuk, mivel az könnyen alkalmazható és egyszerű keretet kínál a nagyobb reformok azonosítására. Ő a jelentős reformok közé sorolta azokat az eseteket, amikor nagyobb változások történnek a törvényhozás méretében (több mint 20 százalék), a körzetek átlagos nagyságában (több mint 20 százalék), a választási küszöbértékben (több mint 20 százalék) vagy amikor a választási rendszer alaptípusa (arányos, többségi vagy vegyes) megváltozik.³ Ezekhez képest kisebb reformnak számít például a parlamenti helyek számának mérsékelt változása, mindenféle helyi szintű változtatás (pl. a szintek számának változása egy tartomány vagy körzet választási szabályaiban), az átlagos körzeti magnitúdó mérsékelt változása, a jelöltek által befizetendő kaució mértékének megváltoztatása, a szavazólap színének vagy általános megjelenésének megváltoztatása, a kisebbségek képviselőjének megváltoztatása, a megüresedett parlamenti helyek betöltésének vagy a többes jelölésnek a szabályozása. A nagyobb módosításokat jelző dummy változót mi hoztuk létre Lijphart (1994) alapján (jelentős reform: 1, kisebb reform: 0).

A reform és az azt követő választás közötti idő

Bár magától értetődőnek tűnhet, hogy mit értünk a reform és az azt követő legközelebbi választás között eltelt időnek, ennek meghatározása nem mindig ennyire egyszerű. Az általunk elemzett esetek közül sok módosítást nem egyetlen reformcsomag szabályoz, hanem az évek során bevezetett különböző törvényjavaslatok összessége; a reformok bizonyos részeit megsemmisítő bírósági döntések pedig tovább bonyolítják a változó operacionalizálását. Ezért egy kétértékű változót alkalmaztunk annak jelzésére, hogy a kabinet legutóbbi választási törvénymódosítása a következő választástól számított kevesebb mint egy éven belül történt-e (1: egy éven belül, egyébként 0).

A demokratizálódás óta eltelt idő

A demokratizálódás évét a Polity IV demokrácia-pontszámok adatbázisában a legutóbbi, megszakítás nélkül demokratikus keretek között töltött időszak első éveként operacionalizáltuk, azaz az első év, amelyben a demokrácia-mutató 8 pont és 10 pont között volt. Ez alapján két változót használtunk a demokráciák életkorának mérésére: egy folytonos változót, amely a demokratizálódás óta eltelt évek számát jelzi, valamint egy kétértékű változót, amely az új és régi demokráciák között tesz különbséget (1: újabb, legfeljebb 10 éves demokráciák, 0: régebbi demokráciák).

A felhasznált változók leíró jellemzőit a 3. táblázatban foglaltuk össze.

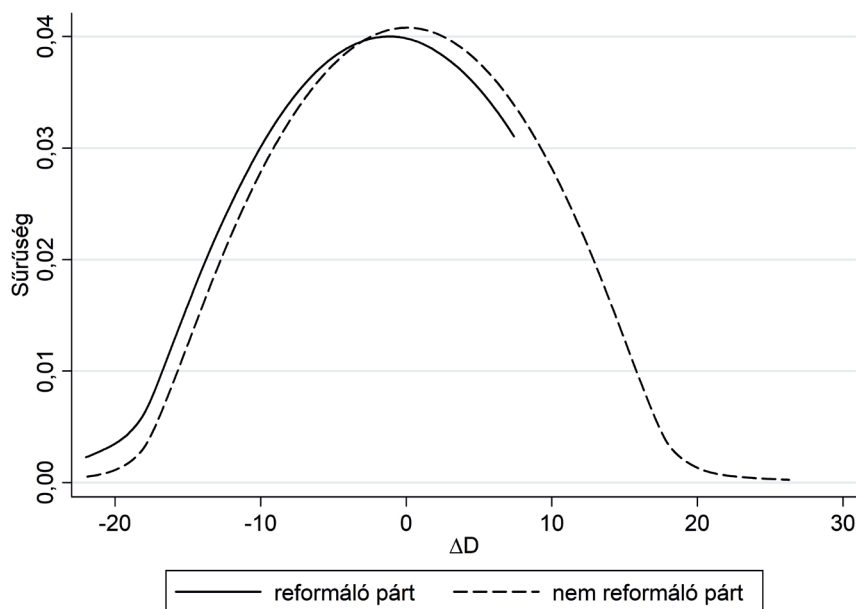
3. táblázat. A vizsgált változók leíró statisztikái. Minden változó párt/választási év szintű megfigyelésekre vonatkozik.

Változó	Megfigyelések száma	Átlag	Standard hiba	Leírás
Az aránytalanság változása	2765	-0,007	3,138	Százalékban mérve. Megmutatja, mennyire válik kedvezőbbé a választási rendszer a megfigyelt párt számára.
A párt reformot hajtott végre(t)	2990	0,065	0,246	1: ha a párt kormánypárt és reform történik a t ciklusban, egyébként 0.
A párt jelentős reformot hajtott végre(t)	2990	0,106	0,308	1: ha a párt kormánypárt és jelentős reform történik a t ciklusban, egyébként 0.
Reform történt(t)	2990	0,278	0,447	1: ha reform történik a t cikluson belül, egyébként 0.
Jelentős reform történt(t)	2990	0,024	0,152	1: ha jelentős reform történik a t cikluson belül, egyébként 0.
A párt kormánypárt(t)	2990	0,248	0,431	1: ha a part hatalmon van a t cikluson belül, egyébként 0.
Aránytalanság(t)	2990	-0,005	3,186	Százalékban mérve. Mandátumarány(t) – szavazatarány(t).

Változó	Megfigyelések száma	Átlag	Standard hiba	Leírás
Szavazatarány(t)	2990	10,67	12,36	Százalékban mérve.
Szavazatarány($t + 1$)	2765	11,43	12,25	Százalékban mérve.

EREDMÉNYEK

Először is bemutatjuk a fő függő változónk, a ΔD alapvető tulajdonságait és a különböző változókkal való kapcsolatát. A ΔD eloszlását a választási szabályokat módosító, illetve nem módosító pártok esetében (reformerek és nem reformerek) az 1. ábra mutatja. Megfigyelhető, hogy a reformereknek általában alacsonyabb a ΔD -értéke. A reformerek átlagos ΔD -értéke $-1,37$, a nem reformereké (akiket a mindenkori ellenzékiek és a választási szabályokat változatlanul hagyó kormánypártok közösen alkotnak) $0,10$; a választási szabályokat változatlanul hagyó kormánypártoké pedig $-0,81$.

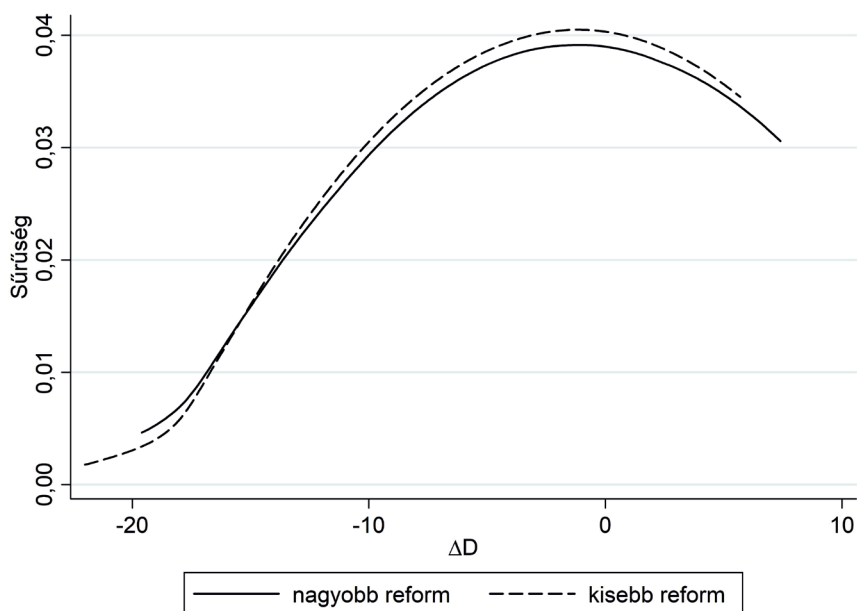

1. ábra. A ΔD becült megsűrűsége a reformáló és nem reformáló pártokra vonatkozóan

A reformerek esetében a legmagasabb ΔD -értékeket az 1992-es romániai ($\Delta D = 6,3$), a 2011-es magyarországi ($\Delta D = 6,5$) és az 1994-es szlovákiai ($\Delta D = 7,4$) kormánypártok esetében találjuk. A legnagyobb negatív változásokat a refor-

merek esetében Litvánia, 1999 és 2000 ($\Delta D = -22$); Magyarország, 1993 ($\Delta D = -19,6$) és Franciaország, 1985 ($\Delta D = -15,6$) esetében tapasztaltuk. Vagyis az aránytalanság szempontját önmagában vizsgálva azt láthatjuk, hogy még a reformerek legnagyobb nyeresége is szerény eredmény a reformerek legnagyobb veszteségeihez képest. Ez arra utal, hogy bár egyes módosítások kétségtelenül előnyösek a hivatalban lévők számára, az ellenkező esetre is vannak példák, továbbá a módosítást véghezvivő felet érintő veszteségek igen nagyok is lehetnek.

A nagyobb és kisebb reformokat összehasonlítva, amint azt a 2. ábra mutatja, a reformerekre nézve mindkettő hasonló hatású, nincs köztük szignifikáns különbség. Ez azt sugallja, hogy a nagyobb és kisebb módosítások közötti különbségtétel nem olyan lényeges a választási szabályok megváltoztatásából fakadó nyereség előrejelzésében, mint amire eredetileg számítottunk.

2. ábra. A ΔD becsült magsűrűsége a nagyobb és kisebb reformok bevezetőire vonatkozóan

Annak érdekében, hogy részletesebb képet adjunk a választási reformoknak a pártok aránytalanság-változására és mandátumokban számított nyereségére gyakorolt hatásáról, a 4. táblázatban bemutatott lineáris regressziós modellekben kontrollálunk a legfontosabb befolyásoló tényezőkre.

4. táblázat. A lineáris regressziós modellek paraméterbecslései. Megfigyelési egység: párt/választás. A függő változó a ΔD (1., 2., 4., 5., 7. és 8. modell) és a ΔS (3., 6. és 9. modell).

Függő változó: $\Delta D = [\text{mandátumarány}(t + 1) - \text{szavazatarány}(t)] - [\text{mandátumarány}(t) - \text{szavazatarány}(t)]$; $\Delta S = \text{mandátumarány}(t + 1) - \text{mandátumarány}(t)$

	1. modell	2. modell	3. modell	4. modell	5. modell	6. modell	7. modell	8. modell	9. modell
	Történt reform \leftrightarrow nem történt reform		Kisebb reform történt \leftrightarrow nagyobb reform történt \leftrightarrow nem történt reform		Nagyobb reform történt \leftrightarrow nem történt reform				
A párt kormánypárt(t) * Reform történt(t)	-0,542** (0,273)	-0,329 (0,254)	-2,493*** (0,866)	-0,749 (0,506)	-0,463 (0,466)	-3,367** (1,442)	-0,665 (0,502)	-0,41 (0,463)	-2,994** (1,436)
Reform történt(t)	0,217 (0,14)	0,209 (0,134)	0,284 (0,413)	0,258 (0,243)	0,239 (0,232)	0,423 (0,602)	0,216 (0,241)	0,198 (0,229)	0,382 (0,601)
A párt kormánypárt(t) * Jelentős reform történt(t)				-0,42 (0,285)	-0,249 (0,266)	-1,98** (1,003)			
Jelentős reform történt(t)				0,191 (0,148)	0,19 (0,142)	0,196 (0,519)			
A párt kormánypárt(t) * Kisebb reform történt(t)				-0,39** (0,152)	-0,178 (0,141)	-2,326*** (0,444)	-0,472*** (0,139)	-0,228* (0,128)	-2,704*** (0,435)
Kisebb reform történt(t)	-0,39** (0,152)	-0,178 (0,141)	-2,326*** (0,444)	-0,39** (0,152)	-0,178 (0,141)	-2,326*** (0,444)	-0,472*** (0,139)	-0,228* (0,128)	-2,704*** (0,435)
A párt kormánypárt(t)	-0,484*** (0,037)	-0,506*** (0,036)	-0,279*** (0,073)	-0,484*** (0,037)	-0,507*** (0,037)	-0,28*** (0,073)	-0,485*** (0,037)	-0,506*** (0,037)	-0,284*** (0,074)
Aránytalanság(t)	0,054*** (0,007)	-0,038*** (0,012)	-0,109*** (0,018)	0,054*** (0,007)	-0,038*** (0,012)	-0,109*** (0,018)	0,054*** (0,007)	-0,038*** (0,012)	-0,108*** (0,018)
Szavazatarány(t)		0,109*** (0,013)			0,109*** (0,013)			0,109*** (0,013)	
Szavazatarány(t+1)									
Konstans	-0,547*** (0,086)	-0,819*** (0,082)	1,944*** (0,238)	-0,548*** (0,086)	-0,82*** (0,082)	1,94*** (0,238)	-0,506*** (0,08)	-0,777*** (0,076)	1,971*** (0,238)
Megfigyelések száma	2765	2765	2765	2765	2765	2765	2765	2765	2765
Korrigált R-négyzet	0,224	0,278	0,121	0,224	0,277	0,121	0,224	0,278	0,120

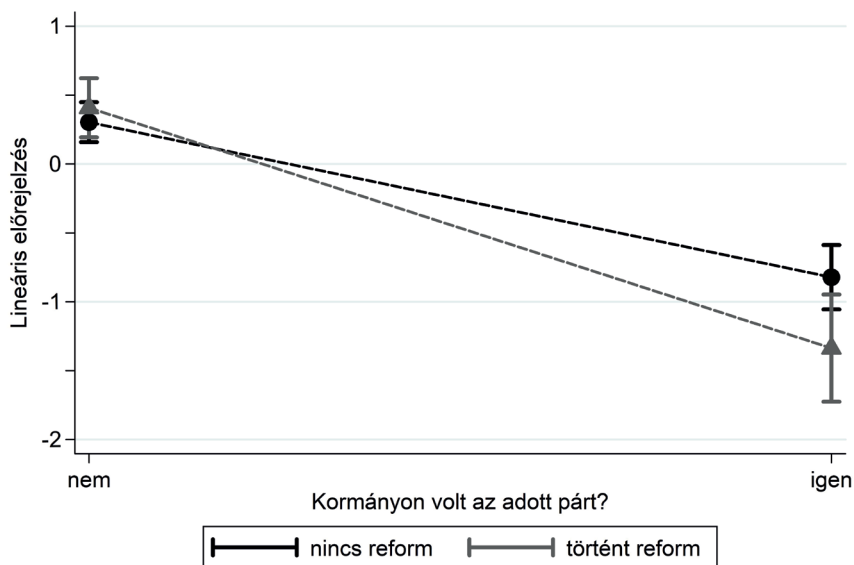
*** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1. Zárójelben a robusztus standard hibák.

A 4. táblázat első három modellje a reform nélküli esetek és a reformesetek közötti különbséget mutatja. A 4–6. modell összehasonlítja azokat az eseteket, amikor kisebb vagy nagyobb reformok történtek, azokkal az esetekkel, amikor nem történt reform. A 7–9. modellek a nagyobb reformok eseteit hasonlítják össze az összes többi esettel (ahol nem történt reform vagy kisebb reform történt). A függő változó a ΔD (1., 2., 4., 5., 7. és 8. modell) és a ΔS (3., 6. és 9. modell). A 2., 5. és 8. modellek egy további kontrollváltozót használnak: a pártok szavazatarányát a következő választásokon (szavazatarány($t + 1$)).⁴

Az alapmodellünk (1. modell) szerint a reformoknak szignifikáns negatív hatása van a reform időszakában kormányon lévők későbbi eredményeire. A reformot bevezető kormánypártok a mandátum- és szavazatarányok közötti aránytalanság szempontjából számukra kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnek, ha az összes reformtípust összevonjuk és összehasonlítjuk azokkal az esetekkel, amikor nem történt reform. A hatás továbbra is negatív marad, de statisztikailag nem szignifikáns, ha a következő választásokon a szavazati arányt további kontrollváltozóként vesszük figyelembe.

Abban a három modellben (3., 6. és 9. modell), ahol a függő változó a t választástól a $t + 1$ választásig terjedő időszakra vonatkozó mandátumarányok különbsége volt, úgy tűnik, hogy a reformnak legalábbis semmilyen pozitív hatása nincs a reformot végrehajtók jövőbeli mandátumarányaira, mivel ezek az eredmények következetesen negatívak és szignifikánsak. Ha a nagyobb reformok, valamint a nagyobb és kisebb reformok ΔD -re gyakorolt hatását külön-külön elemezzük, az eredmények nem szignifikánsak, de ismét következetesen negatívak.

A 2. ábra az alapmodellünk (1. modell) által előre jelzett marginális hatásokat mutatja a pártok kormány/ellenzéki státusának és annak kölcsönhatására, hogy a kabinet megbízatási ideje alatt történt-e reform. Ez azt tükrözi, hogy azokban az esetekben, amikor nem történik reform, a ΔD előrejelzése a hivatalban lévő és az ellenzéki pártok esetében statisztikailag hasonló. Ezekhez az esetekhez képest, amikor reformok történnek, a ΔD negatívan változik a hivatalban lévő pártok esetében, míg a kihívók esetében pozitívan változik. Ez azt tükrözi, hogy a hivatalban lévő pártoknak nem kedveznek a választási reformok a mandátumok-szavazatok aránytalansága szempontjából.

3. ábra. A ΔD -re vonatkozó lineáris becslés 95%-os konfidenciaintervallummal, a 4. táblázat 1. modellje alapján

Végezetül, még egy módon vizsgáljuk a választási reform politikai nyereségét: logit-modelleket futtatunk, amelyekben a pártok $t + 1$ -es kormányzati/ellenzéki státuszát függő változóként használjuk. Ez a szempont ugyanis még fontosabb cél lehet a pártok számára, mint a mandátumarányuk maximalizálása. Logit-modelljeinket a lineáris regressziós modellekhez hasonlóan állítjuk össze (5. táblázat), először a reformok általános hatását elemezzük (az 5. táblázat 1. és 2. modellje), majd a nagyobb reformok hatását az összes többi esethez képest (3. és 4. modell), valamint a nagyobb és kisebb reformok hatását külön-külön a reformok nélküli esetekhez képest (5. és 6. modell).

5. táblázat. A logisztikus regressziók a reform hatását becslik meg a kormányon maradás valószínűségére. Független változó: a párt kormánypárt a t+1. időszakban.

	1. modell	2. modell	3. modell	4. modell	5. modell	6. modell
A párt kormánypárt(t) *	-1,028***	-0,679***				
Reform történt(t)	(0,241)	(0,257)				
Reform történt(t)	0,356***	0,177				
	(0,134)	(0,149)				
A párt kormánypárt(t)			-0,852**	-0,475	-1,06***	-0,622*
* Jelentős reform történt(t)			(0,337)	(0,352)	(0,343)	(0,356)
Jelentős reform történt(t)			0,099	-0,003	0,201	0,056
			(0,192)	(0,204)	(0,196)	(0,208)
A párt kormánypárt(t)					-1,012***	-0,723**
* Kisebb reform történt(t)					(0,293)	(0,317)
Kisebb reform történt(t)					0,458***	0,26
					(0,157)	(0,18)
A párt kormánypárt(t)	1,518***	1,924***	1,315***	1,79***	1,518***	1,923***
	(0,14)	(0,154)	(0,127)	(0,146)	(0,14)	(0,154)
Aránytalanság(t)	0,023	-0,001	0,022	-0,002	0,022	-0,001
	(0,018)	(0,018)	(0,018)	(0,018)	(0,018)	(0,018)
Szavazatarány(t)	0,039***	-0,07***	0,038***	-0,071***	0,039***	-0,069***
	(0,005)	(0,012)	(0,005)	(0,012)	(0,005)	(0,012)
Szavazatarány(t+1)		0,128***		0,13***		0,128***
		(0,012)		(0,012)		(0,012)
Konstans	-1,888***	-2,407***	-1,783***	-2,353***	-1,888***	-2,405***
	(0,094)	(0,109)	(0,086)	(0,102)	(0,094)	(0,109)
Megfigyelések száma	2224	2224	2224	2224	2224	2224
Pszudó R-négyzet	0,154	0,235	0,15	0,233	0,155	0,235

*** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1. Zárójelekben a robusztus standard hibák.

A 4. táblázatban bemutatott negatív hatásokkal összhangban az 5. táblázatban szereplő logit-modellek szintén azt mutatják, hogy a reformok nem előnyösek a módosítások bevezetésekor hatalmon lévők számára. A választási rendszer megváltoztatása szinte minden modellben szignifikánsan rojtja a mindenkorai kormánypártok újraválasztási esélyét, függetlenül attól, hogy kisebb vagy nagyobb módosításról van-e szó. Az 5. táblázat 4. modelljében, amely a nagyobb reformok hatását vizsgálja, a jelentős reformnak nincs szignifikáns hatása a kormánypárt következő választáson elért eredményére.

Alhipotéziseinkre rátérve, egyrészt, figyelembe vettük a reform és a következő választások között eltelt időt, mivel a reformok és a választások közötti rövidebb időkeret megkönnyítheti a reformok hatásának pontosabb előrejelzését. A reformok aránytalansági nyereségét előrejelző regressziós modellünk (3. függelék) szerint nem mondható el, hogy a választási években történő reformok előnyösebbek lennének. Az eredmények inkább azt mutatják, hogy a választási reformok közvetlenül a választások előtt inkább károsabbak lehetnek a reformálókra, de az összefüggés nem szignifikáns. Ezek alapján a második hipotézisünket el kell vetnünk.

Másrészt, azt is vizsgáltuk, hogy különbség lehet-e a régebbi és a kevésbé jól bejártottan működő demokráciákban végrehajtott reformok között. Ennek figyelembevételére két olyan regressziós modellt építettünk, amely kontrollként tartalmazza a demokráciák korát is (2. függelék). Ezek alapján el kell utasítanunk a harmadik hipotézisünket is, mivel nem tudjuk alátámasztani azt a feltételezést, hogy a demokráciák életkora közötti különbség fontos előrejelző tényező lenne a reformerek aránytalansági nyereségét illetően. Ugyanúgy nem találunk hatást, ha akár a nemrég demokratizálódott és a régebbi eseteket különböztetjük meg, akár a demokratizálódás óta eltelt éveket használjuk folytonos változóként.

Összefoglalva, a várakozásunkkal ellentétben, a választási szabályok megváltoztatása nem függ össze pozitívan a jövőbeli választási sikerrel a választási törvény változatlanul hagyásához képest. A választási rendszer reformja általában nem vezet pozitív változáshoz az aránytalanságban, sem magasabb mandátumarányhoz, és a pártok kormányon maradásának esélyét sem növeli. A legegyszerűbb leíró statisztikák és a különböző többváltozós regressziós modellek eredményei eltérő modellspecifikációkkal és a választási siker három féle alternatív operacionalizálásával ugyanarra a negatív hatásra utalnak. A reform típusa (nagyobb vagy kisebb módosítás), a demokrácia kora a reform idején, valamint a reform és a következő választások közötti idő sem jelzi előre a reformoknak az aktuális kormánypártok eredményeire gyakorolt hatását. Tehát úgy tűnik, hogy a nagyobb módosítások ugyanolyan valószínűséggel veszteségesek a reformáló pártok számára, mint a kisebb módosítások; a közvetlenül a választások előtt végrehajtott módosítások hatásai statisztikailag hasonlóan kedvezőtlenek a kabinet első éveiben végrehajtott módosítások hatásaihoz; az érettebb demokráciákban alkotott reformoknak pedig nagyon hasonló a választási eredményessége a reformáló felek számára, mint a fiatal demokráciákban.

AZ EREDMÉNYEK MEGVITATÁSA ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A racionális választás elmélete azt valószínűsíti, hogy a választási reformokat véghezvivő politikai szereplőket a jövőbeli érdekeik vezérik a játékszabályok alakításakor. Ez azt jelenti, hogy a választási intézmények változásának pillanataiban a hivatalban lévő pártoknak kedvező módosításokra számíthatunk. Ezzel a várakozással ellentétben, azt találtuk, hogy Európában az elmúlt mintegy öt évtized választási reformjai általánosságban nem szolgálták a módosítás idején hivatalban lévő pártok érdekeit, sem a jövőbeni mandátumarányuk, sem a mandátum-szavazatarányuk változása, sem pedig az újválasztási esélyeik szempontjából. Sőt, sok esetben a reformnak a hivatalban lévő pártok választási eredményeire (az aránytalanság változására, a jövőbeli mandátumarányra és különösen az újválasztásra) gyakorolt negatív hatása szignifikáns volt, ami azt tükrözi, hogy a választási intézmények módosítása valójában az ellenzéki pártoknak kedvezett. Mivel egy hosszú időszak minden reformeseményét magában foglaló, teljes mintát elemeztünk, a szignifikáns eredmények valóban robusztus hatásokat jeleznek.

Ráadásul, a reformokból származó hasznok vagy károk becslésekor sem a demokráciák érettsége, sem a reform volumene, sem pedig annak időzítése nem bizonyult szignifikáns hatásúnak. A nagyobb és kisebb reformok hasonló hatással voltak a hivatalban lévő pártok jövőbeni választási eredményeire, ami azt mutatja, hogy a nagyobb és kisebb reformok empirikus megkülönböztetése ez esetben sokkal kevésbé hasznos, mint ahogyan azt feltételeztük. Ugyanez vonatkozik a demokrácia korára és a reform időzítésére (a következő választásokat megelőző évben vagy annál korábban), amelyek szintén nem tudták előrejelezni a reformpártok jövőbeli választási nyereségének mértékét.

Mi okozhatja ezeket a furcsa eredményeket?

A következőkben visszautalunk az elméleti részben felvetett esetleges olyan korlátokra, amelyek a végrehajtó hatalom mindenkori birtokosait akadályozhatják a reformok során az önérdek sikeres követésében, illetve részletesebben tárgyaljuk a szakirodalom két további feltételezését mint az általunk talált negatív kapcsolat legvalószínűbb magyarázatait, és ezek tükrében tentatív választ adunk a fenti meglepő eredményre.

Visszatérve tehát néhány, az elméleti bevezetésben felvetett szempontra, a végrehajtó hatalom esetleges kontrolljának hiányát továbbra sem tartjuk valószínű magyarázatnak. A legtöbb ilyen esetben az ellenzék sem tudja módosítani a választási törvényt a kormánypártok támogatása nélkül, ami azt jelenti, hogy ez a szempont nem valószínű, hogy az általunk talált negatív korreláció általános magyarázata lenne. Így az, hogy egyes kormányoknak nincs meg a (minősített) többségük a választási rendszer módosításához, inkább magyarázhatja azt, hogy bizonyos reformfolyamatok miért fulladnak kudarcba, míg

kevésbé ad kielégítő választ arra vonatkozóan, hogy a létrejövő reformok miért károsak a hivatalban lévők számára.

Egyes bírósági felülvizsgálatok vagy népszavazások hozzájárulhatnak a hatáshoz, mivel a kormányok ezekkel az intézményi eszközökkel hatékonyan kényszeríthetők olyan változások véghezvitelére, amik nem felelnek meg az érdekeiknek. Renwick (2010) munkája alapján viszont ismételten le kell szögeznünk, hogy ezek a típusú reformok valójában kivételek, és bár ismételten elismerjük, hogy hozzájárulhatnak a kimutatott hatáshoz, igen valószínűtlen, hogy önmagukban az általunk talált negatív hatás fő magyarázatai lennének.

Végezetül, két további figyelmet érdemlő szempontot említénénk. Az első, hogy bár bizonyos módosítások tartós hatással lehetnek a választási versenyre, ahogy Katz (2005) és Norris (1995) is érvelnek, a választási rendszerből származó előny a politikának csak egy aspektusa és a választási intézményekkel kapcsolatos döntések nem elszigetelt, légüres térben zajló események. A hivatalban lévők elitpaktumokat, praktikus egyezségeket köthetnek, vagy valóban követhetnek bizonyos ideológiákat és demokratikus eszméket a választási intézmények kialakításakor. Így előfordulhat, hogy önös érdekeik szem előtt tartása helyett másféle (a későbbi választási nyereségtől különböző) érdekek alapján vagy értékalapon változtatnak a rendszeren, például arányosítják a rendszert, javítják a kisebbségek képviselését vagy nemi kvótát vezetnek be. Nem zárhatjuk ki tehát annak lehetőségét, hogy egyes hivatalban lévők számára más (ideológiai vagy egyszerűen másféle haszonelvű) célok hasonlóan, vagy még inkább fontosak, mint a jövőbeli választási nyereség, és így más előnyökért vagy eszméik követéséért cserébe olyan választási módosításokat hajtanak végre, amelyek számukra nem előnyösek.

Végül, ha feltételezzük, hogy a reformerek olyan módosításokat vezetnek be, amelyek saját maguknak kedveznek, akkor ennek előfeltétele, hogy nagyon részletes és pontos információval rendelkezzenek a választók preferenciáiról és a szavazatokat mandátumokká alakító mechanizmusokról. Ez azt jelenti, hogy a hivatalban lévő szereplőknek nagyon alaposan informálnak kell lenniük a jelenlegi helyzetről és a jövőben várható feltételekről; teljes mértékben érteniük kell a szavazatokat mandátumokká alakító, rendkívül összetett folyamat működését. Véleményünk szerint ezek a feltételezések meglehetősen irreálisak a politikai folyamatokat jellemző nyilvánvaló információhiány miatt. Teljes informáltság nélkül, még ha a választási intézményeket úgy is tervezik, hogy a hivatalban lévők érdekeit szolgálják, nem feltétlenül érik el ezt a célt. Ahogy Shvetsova (2003) érvel, hiányos információ mellett, még ha a reformok „endogén módon vannak is megalkotva”, utólagos hatásuk gyakran „exogén”. A bizonytalanságnak így kulcsszerepe lehet abban is, hogy a pártok miért ellenzik gyakran a választási szabályok módosítását (Andrews–Jackman, 2005; Pilet–Bol, 2011), és fontos tényezőnek tűnik annak magyarázatában is, hogy

végül miért hajtanak végre olyan reformokat, amelyek számukra károsnak bizonyulnak.

Összefoglalva, azt valószínűsítjük, hogy ez utóbbi két szempont – vagyis egyrészt az, hogy a hivatalban lévők alternatív célokat követnek a reformok során, másrészt az, hogy az információhiányból fakadóan tévesen kalkulálják a reform hatását – lehet a két legvalószínűbb oka az általunk talált negatív hatásnak. Mindkettő a racionális választás elméletének lényegével ellentétes gondolat, ami megerősíti Rahat (2011) következtetését, miszerint önmagában a racionális választási megközelítés nem biztos, hogy a legjobb keret a választási reformok vizsgálatára.

Tanulmányunk kétféle módon járul hozzá a választási reformokról szóló szakirodalomhoz. Egyrészt empirikusan cáfol egy népszerű tézist, amelyet mind a tudományos közösség, mind a közvélekedés széles körben osztt, nevezetesen, hogy a választási reformok általában a reformerek érdekeit szolgálják. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy az elemzésünk kizárólag a reformok választási következményeit vizsgálta (a mandátumarányban kifejezett jövőbeli nyereség, a mandátum- és szavazataránytalanság és a jövőbeli tisztségviselés tekintetében) ezért elemzésünk semmit nem állít a reformot véghezvivő aktorok szándékairól. Csak annyit mondhatunk, hogy amennyiben az utóbbi mintegy ötven év európai választási reformjai során a mindenkor hivatalban lévő pártok szándéka a jövőbeli választási érdekeik előremozdítása volt, akkor ebben a törekvésükben meglehetősen sikertelenek voltak.

Másrészt, tanulmányunk elméleti hozzájárulással is bír. Racionális várákozásaink egyetlen alhipotézis esetében sem igazolódtak. Elméleti szempontból a tanulmány arra enged tehát következtetni, hogy a racionális választás elmélete által a választási reformok magyarázatára kínált válasz rendkívül hiányos, sőt, valójában nem rendelkezik olyan elméleti kerettel, amely a reformok születését hatékonyan tudná magyarázni (lásd még Norris, 1995). Bár eredményünk meglepő lehet, fontos látni, hogy messze nem előzmény nélküli, számos korábbi kvalitatív esettanulmány jutott hasonló következtetésekre (Andrews–Jackman, 2005; Birch és szerzőtársai, 2002; Kaminski, 2002; Sgouraki Kinsey–Shvetsova, 2008; Norris, 1995), viszont ezeket az eredményeket többnyire a szabálytól eltérő kivételekként értelmezték. Tisztában vagyunk azzal, hogy eredményeink nem fogják megváltoztatni azt a mélyen gyökerező vélekedést, hogy a választási reformok általában a reform idején hivatalban lévőknek kedveznek. Viszont, még ha néhány konkrét reformot kétségtelenül sikerrel alakítanak is a hivatalban lévők előnyére, az utóbbi bő ötven év összes európai választási reformját vizsgálva egyértelműen leszögezhetjük, hogy a politikailag nyereséges választási reform inkább a kivétel, nem pedig a szabály.

MELLÉKLETEK

Melléklet 1. Az elemzésben számításba vett reformok listája

<i>Ország</i>	<i>Reform éve</i>	<i>Jelentős reform</i>	<i>Ország</i>	<i>Reform éve</i>	<i>Jelentős reform</i>
Ausztria	1970	1	Izland	2000	1
Ausztria	1992	1	Írország	1974	0
Belgium	1987	0	Írország	1980	0
Belgium	1995	1	Olaszország	1991	0
Belgium	2003	1	Olaszország	1993	1
Bulgária	1991	1	Olaszország	2001	0
Bulgária	2001	0	Olaszország	2005	1
Bulgária	2005	0	Lettország	1995	1
Bulgária	2011	0	Lettország	2006	0
Horvátország	2003	0	Lettország	2009	0
Horvátország	2011	0	Lettország	2011	0
Ciprus	1985	1	Litvánia	1996	1
Ciprus	1995	1	Litvánia	2000	0
Csehország	1995	0	Litvánia	2004	0
Csehország	2002	1	Litvánia	2009	0
Csehország	2006	0	Luxemburg	1988	0
Dánia	1961	1	Luxemburg	2001	0
Dánia	1964	0	Málta	1987	0
Dánia	1970	0	Málta	1996	0
Dánia	1987	0	Málta	2007	0
Dánia	2006	1	Hollandia	1973	0
Észtország	1994	0	Hollandia	1989	0
Észtország	1998	0	Hollandia	1997	0
Észtország	2002	0	Lengyelország	1993	1
Finnország	1969	0	Lengyelország	1997	0
Franciaország	1985	1	Lengyelország	2001	1
Franciaország	1986	1	Portugália	1979	0
Németország	1964	0	Portugália	1989	0
Németország	1985	0	Románia	1992	1
Németország	1990	1	Románia	1996	0
Németország	1994	0	Románia	2000	1
Németország	2008	0	Románia	2004	0
Görögország	1977	0	Románia	2008	1
Görögország	1981	0	Szlovákia	1992	1
Görögország	1985	1	Szlovákia	1998	1
Görögország	1989	0	Szlovákia	1999	0

Ország	Reform éve	Jelentős reform	Ország	Reform éve	Jelentős reform
Görögország	1990	1	Szlovákia	2004	0
Görögország	2006	1	Szlovénia	2000	1
Görögország	2008	0	Szlovénia	2006	0
Magyarország	1994	1	Svédország	1969	1
Magyarország	2011	1	Svédország	1974	0
Izland	1987	0	Svédország	1997	0

Megjegyzés: A reform éve az adott kormány alatt történt utolsó választásitörvény módosítására vonatkozik.

Melléklet 2. Lineáris regressziók a reformáló pártok aránytalanságváltozásaira

	ΔD	ΔD
Aránytalanság(t)	-0,761*** (0,11)	-0,748*** (0,112)
Szavazatarány(t)	0,061*** (0,016)	0,058*** (0,016)
Demokratizálódástól eltelt évek	0,003 (0,009)	
Demokratizálódástól legalább 10 év telt el (kétértékű változó)		0,514 (0,515)
Konstans	-0,798* (0,407)	-1,082** (0,541)
Megfigyelések száma	194	194
R-négyzet	0,524	0,527

*** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Zárójelekben a standard hibák

Melléklet 3. Lineáris regressziók a reformáló pártok aránytalanságváltozásaira

	ΔD
Aránytalanság(t)	-0,757*** (0,11)
Szavazatarány(t)	0,061*** (0,016)
A reform a következő választás előtt kevesebb mint 1 évvel született	-0,578 (0,418)
Konstans	-0,411 (0,321)
Megfigyelések száma	194
R-négyzet	0,529

*** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Zárójelekben a standard hibák

JEGYZETEK

„A tanulmány megírását az NKFIH [FK 137755] és az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíja [BO/419/19] támogatta.

- ¹ A tanulmány egy korábbi, angol nyelven megjelent változata: Patkós, Veronika és Stump, Árpád (2023): Do electoral reforms tend to favour the incumbents? A quantitative analysis. *Acta Politica*, 58(1), 118–140. <https://doi.org/10.1057/s41269-022-00237-8>
- ² Ezeknek a praktikáknak kérdéses a megítélése. Sarah Birch (2011) az ilyen manipulációt a választási visszaélések „legrégebbi és legjobban bevált típusának” nevezi és könyvében egy egész fejezetet szentel annak a jelenségnek, ahogy a hatalmon lévő politikai szereplők a választási szabályok megváltoztatása során a közérdeket személyes vagy pártpolitikai érdekekkel helyettesítik (Birch 2011: 14.). Birch a „választási folyamat partikularizálásának” hívja e gyakorlatot és visszaélésként tekint rá, míg Riker (1986) „választási heresztetikaként” utal rá, és a politikusok részéről a demokratikus versenyben gyakran alkalmazott manipulációs technikaként írja le. Így a választási törvényeknek a hivatalban lévők javára történő eltorzítása tekinthető a normális demokratikus működés egy mozzanatának, visszaélésnek, vagy a kettő közötti határesetnek. Mindazonáltal a jelenség a normális demokratikus működés része, még akkor is, ha vannak olyan esetek, amelyek visszaélésnek minősíthetők.
- ³ Ahogy Jacob és Leyenaar (2011) is rámutatnak, ez a Lijphart-féle keretrendszer viszonylag kevés reformesetet eredményez. Ezt nem tekintjük problémának, mert Lijphart keretrendszerét csupán a főbb reformok azonosítására használjuk, és nem a választási reformok általános azonosítására. Fontolóra vettük a Jacob és Leyenaar (2011) által javasolt kategóriarendszer használatát is, amely egy árnyalt megközelítést kínál. Nem állt azonban rendelkezésünkre számos releváns kulcsváltozó (pl. a szavazólap felépítése, választói regisztrációs követelmények) és az összes reformeset minőségi elemzése nem tartozott az elemzés céljai közé.
- ⁴ A 4. táblázat nem mutatja be a ΔS regressziókat a *szavazatarány(t + 1)* kontrollváltozóval. A ΔS regressziók a *szavazatarány(t + 1)* kontrollváltozóval ugyanazokkal a paraméterekkel rendelkeznek a reformváltozókra vonatkozóan, mint a ΔD regresszió a *szavazatarány(t + 1)* kontrollváltozóval. A ΔD lineáris regressziós egyenlet a következő:

$$\Delta D = \alpha_1 V(t) + \alpha_2 V(t + 1) + X\beta,$$

ahol $V(t)$ és $V(t + 1)$ a szavazatarányok, X az összes többi magyarázó változó mátrixa, α_1 , α_2 paraméterek, β az X -ben szereplő változók paramétereinek vektora. $\Delta D = S(t + 1) - V(t + 1) - S(t) + V(t)$ ezt beírva a fenti egyenletbe a következőket eredményezi:

$$S(t + 1) - V(t + 1) - S(t) + V(t) = \alpha_1 V(t) + \alpha_2 V(t + 1) + X\beta.$$

mindkét oldalhoz hozzáadva $V(t + 1) - V(t)$ -t

$$\Delta S = (\alpha_1 - 1)V(t) + (\alpha_2 + 1)V(t + 1) + X\beta$$

Így a ΔS regresszióknak ugyanazok a paraméterei vannak az X -ben szereplő változókra, mint a ΔD regresszióknak: β ugyanaz mind a ΔD , mind a ΔS egyenletekben.

IRODALOM

- Andrews, Josephine T.–Jackman, Robert W. (2005): Strategic Fools: Electoral Rule Choice under Extreme Uncertainty. *Electoral Studies*, 24 (1): 65–84. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2004.03.002>.

- Armingeon, Klaus–Wenger, Virginia–Wiedemeier, Fiona–Isler, Christian–Knöpfel, Laura–Weisstanner, David (2018): *Supplement to the Comparative Political Data Set – Government Composition 1960–2016*. Bern, Institute of Political Science, University of Berne.
- Armingeon, Klaus–Wenger, Virginia–Wiedemeier, Fiona–Isler, Christian–Knöpfel, Laura–Weisstanner, David–Engler Sarah (2018): *Comparative Political Data Set 1960–2016*. Bern, Institute of Political Science, University of Berne.
- Bawn, Kathleen (1993): The Logic of Institutional Preferences: German Electoral Law as a Social Choice Outcome. *American Journal of Political Science*, 965–989. <https://doi.org/10.2307/2111539>.
- Bedock, Camille (2017): *Reforming Democracy: Institutional Engineering in Western Europe, 1990–2010*. Oxford, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198779582.001.0001>.
- Benoit, Kenneth (2004): Models of Electoral System Change. *Electoral Studies*, 23 (3): 363–389. [https://doi.org/10.1016/s0261-3794\(03\)00020-9](https://doi.org/10.1016/s0261-3794(03)00020-9).
- Birch, Sarah (2011): *Electoral Malpractice*. Oxford, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199606160.001.0001>.
- Birch, Sarah–Frances, Millard–Popescu, Marina–Williams, Kieran (2002): *Embodying Democracy: Electoral System Design in Post-Communist Europe*. London, Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781403914248>.
- Bol, Damien (2016): Electoral Reform, Values and Party Self-Interest. *Party Politics*, 22 (1). SAGE Publications Sage UK, London, England, 93–104. <https://doi.org/10.1177/1354068813511590>.
- Bowler, Shaun–Donovan, Todd (2013): *The Limits of Electoral Reform*. Oxford, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199695409.001.0001>.
- Center for Systemic Peace (2014): *Polity IV Global Report*. <http://www.systemicpeace.org/>.
- Colomer, Josep M (2005): It's Parties That Choose Electoral Systems (or, Duverger's Laws Upside Down). *Political Studies*, 53 (1): 1–21. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2005.00514.x>.
- Colomer, Josep M (2016): *The Handbook of Electoral System Choice*. London, Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230522749>.
- Donovan, Mark (1995): The politics of electoral reform in Italy. *International Political Science Review*, 16(1): 47–64. <https://doi.org/10.1177/019251219501600104>.
- Jacobs, Kristof–Leyenaar, Monique (2011): A Conceptual Framework for Major, Minor, and Technical Electoral Reform. *West European Politics*, 34 (3): 495–513. <https://doi.org/10.1080/01402382.2011.555977>.
- Kaminski, Marek M (2002): Do Parties Benefit from Electoral Manipulation? Electoral Laws and Heresthetics in Poland, 1989–93. *Journal of Theoretical Politics*, 14 (3): 325–358. <https://doi.org/10.1177/095169280201400303>.
- Katz, Richard S (2005): Why Are There so Many (or so Few) Electoral Reforms. *The Politics of Electoral Systems*, 57–76.
- Lewis-Beck, Michael S.–Stegmaier, Mary (2000): Economic Determinants of Electoral Outcomes. *Annual Review of Political Science*, 3 (1): 183–219. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.3.1.183>.
- Lijphart, Arend (1994): *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies, 1945–1990*. Comparative Politics. Oxford, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198273479.001.0001>.
- Norris, Pippa (1995): *Introduction: The Politics of Electoral Reform*. *International Political Science Review*, 16(1): 3–8. <https://doi.org/10.1177/019251219501600101>.

- Norris, Pippa (2004): *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge, Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511790980>.
- Núñez, Lidia–Jacobs, Kristof TE (2016): Catalysts and Barriers: Explaining Electoral Reform in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 55 (3): 454–473. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12138>.
- Núñez, Lidia–Simón, Pablo–Pilet, Jean-Benoit (2017): Electoral Volatility and the Dynamics of Electoral Reform. *West European Politics*, 40 (2). Taylor & Francis: 378–401. <https://doi.org/10.1080/01402382.2016.1193800>.
- Pilet, Jean-Benoit, and Damien Bol (2011): Party Preferences and Electoral Reform: How Time in Government Affects the Likelihood of Supporting Electoral Change. *West European Politics*, 34 (3). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.1080/01402382.2011.555984>.
- Pilet, Jean-Benoit–Renwick, Alan–Núñez, Lidia–Reimink, Elwin–Simón, Pablo (2016): ESCE – Electoral System Change in Europe since 1945. Database ESCE Project. <http://electoral-systemchanges.eu>.
- Quintal, David P (1970): The Theory of Electoral Systems. *Western Political Quarterly*, 23 (4): 752–761. <https://doi.org/10.2307/446474>.
- Rahat, Gideon (2011): The Politics of Electoral Reform: The State of Research. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties* 21 (4): 523–543. <https://doi.org/10.1080/17457289.2011.609618>.
- Rajnai, Gergely (2022): The Consolidation of Power through Electoral Engineering. PhD Thesis, Budapesti Corvinus Egyetem.
- Remmer, Karen L (2008): The Politics of Institutional Change: Electoral Reform in Latin America, 1978–2002. *Party Politics*, 14 (1): 5–30. <https://doi.org/10.1177/1354068807083821>.
- Renwick, Alan (2010): *The Politics of Electoral Reform: Changing the Rules of Democracy*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Riera Sagrera, Pedro (2013): Changing the Rules of the Game: On the Determinants and Consequences of Electoral Reforms in Contemporary Democracies. Firenze, European University Institute. https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/28052/2013_RieraSagrera.pdf?sequence%253D1.
- Riker, William H (1986): *The Art of Political Manipulation*. New Haven, Yale University Press.
- Sebők Miklós (2014): Kapunyitási pánik. A választási rendszer reformjának hatása a pártok piacára, 1990 és 2014 között. *Politikatudományi Szemle*, 23 (3): 21–48.
- Sebők, Miklós–Horváth, Attila–Balázs, Ágnes M. (2019): Electoral Reforms, Entry Barriers and the Structure of Political Markets: A Comparative Analysis. *European Journal of Political Research*, 58 (2): 741–768. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12309>.
- Sgouraki Kinsey, Barbara–Shvetsova, Olga (2008): Applying the Methodology of Mechanism Design to the Choice of Electoral Systems. *Journal of Theoretical Politics*, 20 (3): 303–327. <https://doi.org/10.1177/0951629808090137>.
- Shugart, Matthew Soberg (1992): Electoral Reform in Systems of Proportional Representation. *European Journal of Political Research*, 21 (3): 207–224. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1992.tb00295.x>.
- Shugart, Matthew–Wattenberg, Martin P. (2001): *Mixed-Member Electoral Systems: The Best of Both Worlds?* Oxford, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/019925768X.001.0001>.
- Shvetsova, Olga (2003): Endogenous Selection of Institutions and Their Exogenous Effects. *Constitutional Political Economy*, 14 (3): 191–212. <https://doi.org/10.1023/a:1024702528927>.